

свідомість, сприймаючи справжні художньо-естетичні цінності, хай і в зниженому вигляді, або зразки масової музики, де готові звукові кліше відтворюють стійкі ритмоінтонації, які мають усезагальну комунікативність, у будь-якому разі у своїх глибинах несе істинні метафізичні витоки. Їх можна технологізувати, комерціалізувати, перетворити на товар, але їх не можна знищити, оскільки тоді знищенню підлягає власне антропологічна сутність людини.

Отже, немає підстав стверджувати, що буденно-музична свідомість, яка функціонує в просторі ПОСТ-культури, повинна бути виведена з поля естетичного. Але опиняючись у полі музичної буденності, вона потрапляє в ситуацію інобуття естетичного, що, у свою

чергу, трансформує естетичні структури самої буденно-музичної свідомості.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бычков В. В. XX век: предельные метаморфозы культуры / В. В. Бычков, Л. С. Быčkoва // Полигнозис. - 2000. - № 2 (10). - С. 63-76.
2. Марков Б. В. После оргии / Б. В. Марков // Бодрийар Ж. Америка / Жан Бодрийар. - СПб., 2000. - С. 5-64.
3. Бодрийар Ж. Прозрачность зла / Ж. Бодрийар; [пер. с франц. Л. Любарской, Е. Марковской]. - М.: Добросвет, 2000. - 99 с.
4. Суханцева В. К. Музыка как мир человека. От идеи вселенной - к философии музыки / В. К. Суханцева. - К.: Факт, 2000. - 176 с.

N. Nazarenko

ORDINARILY-MUSICAL CONSCIOUSNESS AS THE PHENOMENON OF AESTHETIC BEING

The author of this article, on the basis of analysis the modern culture and the features of artistic creation, in particular musical, tried to discribe the aesthetical aspects of ordinarily-musical consciousness. In the article it is determined that in the conditions of modern culture (Post-culture) the aesthetic proves itself as transaesthetical and hyper reality and appears in the situation of aesthetical being. In this connection, ordinarily-musical consciousness which carries in itself an existential essences of musical nature and constantly being under act of musical "background" of informatively-communicative environment, exposed to transformation and mutation and comes forward the specific form of aesthetical being.

Key words: ordinarily-musical consciousness, POST-culture, aesthetical being.

© Н. Назаренко

Надійшла до редакції 29.09.2010

УДК 1(091)(477)

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДОСЛІДЖЕННЯ РЕЛІГІЙНО-ФІЛОСОФСЬКОЇ СПАДЩИНИ КИЇВСЬКОЇ ДУХОВНО-АКАДЕМІЧНОЇ ДУМКИ XIX – ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ

ІГОР ПЕЧЕРАНСЬКИЙ,

кандидат філософських наук, Київський національний університет культури і мистецтв

У статті концептуально окреслені основні проблемні вектори вивчення та представлення релігійно-філософської спадщини київської духовно-академічної думки XIX - початку XX століття. Акцентовано увагу на застосуванні культурологічного підходу, який, на думку автора, дозволяє розкрити не лише належну джерельну базу під час дослідження окресленої теми, але й уникнути розповсюджених теоретико-методологічних похибок, які часто трапляються в сучасних історико-філософських розвідках. Виявлено, що специфіка духовно-академічного типу філософування представників "київського кола" полягає у феномені віри й розуму, який регламентує та обґрунтовує їх творчі пошуки.

Ключові слова: київська духовно-академічна думка XIX - початку XX ст., релігійна філософія, культурологічний підхід, проблема віри та розуму.

Постановка і стан вивчення проблеми. Цілісне представлення інтелектуально-культурного простору України неможливе без комплексного дослідження го-

ловних його складових в історичній перспективі - світоглядної, суспільно-політичної, літературно-мистецької, науково-дослідної та релігійно-філософської. У цьому

№ 6 (106) жовтень 2010 р.

дослідженні одне з вагомих місць займає вивчення творчого доробку представників київської духовно-академічної думки XIX - початку XX століття. Упродовж останніх двадцяти років, ураховуючи завершальне десятиліття минулого століття, в українській історико-філософській науці мав місце певний дисертаційний бум, що був безпосередньо пов'язаний із вивченням окремих проблем чи то персоналій у контексті київської академічної філософії означеного часу. Дослідження М. Ткачук, Н. Куценко, А. Аристової, М. Запорожця, О. Сарапіна, І. Фіцика, С. Єлестратова, Н. Мозгової, В. Думцева, І. Кондратьєвої, В. Плужника, В. Федулової, С. Кузьминої, В. Нападистої, В. Грищенко, К. Дубровіної, Л. Пастушенко та ін., а також окремі монографії М. Ткачук, Н. Мозгової, В. Нападистої, С. Кузьминої, І. Печеранського - це лише частина того науково-дослідного шляху, який уже було пройдено в цій темі, не враховуючи численних статей та виступів на конференціях, що відображає реальний інтерес до значних історико-філософських сюжетів навколо спадщини виразників "київського кола". Не зупиняючись на аналізі цих досліджень, оскільки це повинно бути предметом окремої спеціальної розвідки, слід сказати, що вони мають різний рівень наукової значущості, відображаючи підходи до роботи з матеріалом, рівень наукової компетентності та енергетику творчих інтенцій кожного автора. Для нас важливо відмітити, що процеси становлення та формування дослідницького інтересу до академічної філософії головним чином поглиблюють тенденції *проблематизації та актуалізації* цієї тематики, формулюючи той базисний контекст, який уможлиблює *пуріст* знання в межах застосування відповідної методології історико-філософського дослідження. Реконструкція зразків професійно-філософської культури мислення, які були представлені, наприклад, І. Скворцовим, В. Карповим, О. Новицьким, С. Гогоцьким, П. Юркевичем та ін., не лише повинна відновити належну історико-філософську картину того часу, але й залучити виявлений матеріал до розбудови сучасних теоретико- та історико-філософських досліджень в Україні.

Сьогодні дослідження філософської спадщини речників київської духовно-академічної думки XIX - початку XX століття тісно пов'язане з низкою проблемних аспектів, які потребують належної оцінки, подальшого обговорення та, у майбутньому, продуктивного вирішення, що забезпечить нормальний рівень результативності в ході представлення обраного періоду в історії філософії України. У статті ми ставимо за *мету* окреслити основні вектори аналізу та вивчення київської духовно-академічної філософії, беручи за основу культурологічний підхід до дослідження історії думки.

Виклад основного матеріалу. Указані завдання можливо виконати, застосувавши відповідний методологічний інструментарій історико-філософської науки до вивчення київської академічної філософії, оскільки, на нашу думку, більшість підходів хибують у своїх аргументах, по-перше, або за умов відсутності *чіткості* у визначенні власної методологічної позиції, або з огляду на *некоректність* та *помилковість* застосування певного методологічного проекту до конкретного матеріалу. Унаслідок тривалого панування канонів марксистко-ленінської ідеології у філософії сформувалася ряд стереотипів у розумінні теоретико-методологічних проблем історії філософії. Послідовність дій була такою: бралось те чи інше філософське вчення або період у розвитку філософії, проганялося крізь призму категорій "діалектичного й історичного матері-

алізму" і виносився остаточний вирок у вигляді ярликів "суб'єктивний ідеалізм", "механістичний матеріалізм", "домарксова філософія" тощо. Усевладдя єдино "істинної" філософії скінчилось, але історико-філософські дослідження досі страждають на "ідеологічне похмілля". Станом на сьогодні існує чітка тенденція в українських історико-філософських студіях, спрямована на реформування теоретичної основи дисципліни в напрямку від узагальнених формально-синтетичних побудов до "методологічно диференційованих дослідницьких практик" [7, с. 30]. Відбувається конституювання *простору інтерсуб'єктивної єдності історії філософії України*, де здійснюється спроба виправити "недбалість" методологічних основ історико-філософських робіт, яка призводить, за влучним висловом Ю. Кушакова, до вигадування "методологічного коктейлю", тобто несистемного використання в одному дослідженні різних методів (реконструкції, герменевтики, логічного аналізу, структурно-функціонального аналізу, компаративістики) як спроби поєднати непоєднане¹. На нашу думку, ураховуючи помітні процеси онтологізації та універсалізації смислів культури на тлі XX століття, доцільною видається спроба *культурологізації* історії філософії України як витлумачення руху історико-філософського процесу в контексті логіки культури/діалогу культур. Ця науково-дослідна програма не займається критиканством та кардинальною відмовою від уже існуючих підходів, утім, далі на *методологічному* рівні, послідовно застосовуючи принцип діалогізму, здійснює співставлення та порівняльний аналіз різних методологій історико-філософського дослідження, намагаючись залучити конструктивні аспекти до побудови системи історико-філософського знання. Чи не є заслугою Гегеля спроба розвинути історію філософії від емпіричного (описового) рівня до системи, що розгортається? Як не врахувати творів Л. Фейєрбаха та В. Віндельбанда, у яких обґрунтовується значення прагматично-культурного фактора руху філософської думки? А філософські біографії К. Фішера? "Методологізм" марксизму та деконструктивізм структуралізму? Чи потрібно це відкидати? Поряд із цим, критичне переосмислення важливих моментів існуючих підходів межує з відкритістю історії філософії щодо інших зрізів історичного знання: історії культури, історії літератури, історії науки та техніки, історії права та держави, історії релігії тощо. Методологічні підходи цих практик повинні збагачувати історію філософської думки України на тлі детермінації інтелектуальних процесів у системі національної культури. Розуміння такого характеру розвитку побудов, - рух від монологізму до діалогізму, - буде інше уявлення систематики історико-філософського знання, у якій концепт "*система-принцип*" є вторинним, "*діалог-особистість*" - первинним у сучасних історико-філософських дослідженнях. Це і є шлях ідентифікації історії філософії як науки, коли ми не абсолютизуємо якийсь один із моментів (раціональний, емпіричний, культурно-історичний чи індивідуальний), а ус-

¹ Якщо знаходити підтвердження цій ідеї у сфері природничих наук, то близькою за смыслом та доречною в цій ситуації є думка американського вченого Ф. Дайсона: "Причина, через яку важко охопити нову концепцію в будь-якій галузі науки, завжди одна й та ж: сучасні вчені намагаються уявити собі нову концепцію в поняттях тих ідей, які існували раніше. Сам фундатор страждає від цих труднощів більше за всіх: він приходить до нової концепції в боротьбі зі старими ідеями, і старі ідеї ще довго потім звучать тією мовою, якою він думає" [5, с. 91].

відомлюємо її специфічно "дуальну сутність" [4, с. 6]. Історик філософії не лише історик систем чи персоналій, він ще й філософ, у теоретичних настановах якого закладений принцип актуалізації минулого в сучасній картині світу за рахунок осмислення комплексу сенсо-буттєвих проблем.

Ураховуючи вищезазначені методологічні зауваги та переходячи до теми київської академічної філософії, слід розуміти, що йдеться про глибинну реставрацію антропологічного виміру в культурі, який виносить на перше місце не школу чи систему, а пульс життя філософської індивідуальності як автора тексту та носія ідей. "Історії суть процеси індивідуалізації систем" [6, с. 108]. Це актуалізує, у першу чергу, значення архівної джерелознавчих та біографічно-аналітичних технік в історико-філософському пізнанні, що дозволяє реконструювати об'єктивний контекст інтелектуально-комунікативного середовища, у якому співіснують ті чи інші ідеї. Саме він розкриває основні інтенції, формує феномен як основу дослідження, що потім конкретизується й розгортається з урахуванням проблемно-категоріальної та соціокультурної детермінант історико-філософського процесу. Методологічно коректнішою є думка М. Бахтіна: "...Розгортається не світ об'єктів, <...> але світ взаємно освітлюючих ментальностей, світ зв'язаних смислових людських установок" [1, с. 163]. Розглядаючи спадщину представників київської духовно-академічної філософії XIX - початку XX століття під цим кутом зору, варто зауважити, що таким феноменом, який узасадничує смисловий контекст, у якому розвиваються їх погляди та аргументи, закладає специфікацію філософування, є феномен *віри та розуму*, що артикулюється в історії думки як *проблема*. Спроби виявити та дослідити цю проблему запобігають атомізації історико-філософського процесу (погляду на історію філософії лише як на історію окремих філософів), оскільки навколо неї формується відповідна традиція її вираження, утворюється "київське коло" академічних учених, яких об'єднує *інтегративно-комунікативна* функція відносно філософського продукту, який вони виробляють². Не беручи до уваги формально-інституційні умови функціонування академічного середовища, слід відмітити головне: проблематизація феномена співвідношення віри та розуму (з усіма аспектами *антропологізації* та *етизації* знання) є осьовим пунктом розгортання богословських та філософських студій академістів, що призводить до утворення специфічного типу "*релігійної філософії*", неортодоксального теїзму як спроби філософізації православ'я в системі східно-християнської

культури, яка, по-перше, характеризується східно-православною концепцією особистості на відміну від західно-латинського розуміння персони, по-друге, оптимістичною концепцією пізнання людини як "створеного Бога", усупереч песимістичним настроям Заходу, по-третє, соборним підходом до осмислення єдності світу та людини, що суперечить юридично-правовому (ієрархічному) підходу на Заході, по-четверте, ідеєю синтезму сердечних відправлень та поняттям цілісної мудрості, що об'єднує здобутки науки, релігії та філософії.

Поряд із цим, однією з важливих проблем є вироблення підходу до типологізації основних напрямів релігійно-філософської творчості київських учених. *Духовно-академічна філософія* - тип філософування, носієм якого є професорсько-викладацький склад духовних академії, детермінований за формою - самодержавним політичним устроєм та приписами Священного Синоду, за змістом - догматами православного віровчення та європейською, переважно, німецькою, філософією. Проф. Ф. Титов, розглядаючи діяльність Київської духовної академії в 1911/12 навчальному році, зауважував, що вона служила "*святій православної церкві, богословській науці і російській народності*" [8, с. 1]. Слід наголосити, що академічна інституційними особливостями її функціонування: як а) у питаннях мети та світоглядної наповненості навчального процесу ("В купі різноманітних людських міркувань є нитка, якої професор необхідно повинен триматися. Ця нитка є істина євангельська" [2, с. 104]), так і б) у підборі циклу філософських дисциплін, які повинні сприяти підвищенню "методологічної дєвості" інтенцій розуму в сприйнятті істин Св. Письма. Це - логіка, психологія, гносеологія, моральне богослов'я, елементи антропологічного знання та історія філософії (в університетському середовищі, окрім цього, - апологетичне богослов'я та філософія релігії). Поєднання статутних вимог із принципами православного віросповідання, які врегульовували навчально-наукову діяльність київських філософів, дають можливість виокремити такі аспекти їхньої професійної діяльності: *логіко-методологічний, гносео-психологічний* (місце психології в системі пізнання), *морально-антропологічний, історико-філософський та педагогічний*. Останній має переважно прикладний характер: застосування спекулятивно-теоретичних положень релігійної філософії до побудови різних виховних програм. Однак неможливо зрозуміти їх світоглядно-метафізичний зміст без прямого відношення до циклу богословських наук, які професійні вчені вивчали та досліджували в стінах академії, - догматичне богослов'я, моральне богослов'я з аскетикою, апологетика, бібліологія, церковна історія, патрологія й патристика та інші [3]. Богословські та філософські науки знаходяться в тісному зв'язку в системі академічного шкільництва, опираючись на історичний досвід передавання (наприклад, для філософії науковим підґрунтям є історико-філософський контекст, а для богослов'я - застосування історико-генетичного методу). Дослідник спадщини представників "київського кола" повинен розуміти, що єднання богословського та філософського підходів на світоглядних засадах православної культури, відображається й у відсутності чітких меж між духовно-академічним та університетськими інституційними видами творчості: як учені Київської академії, такі як І. Скворцов, П. Авсенев, Ор. Новицький, С. Гогоцький та ін., викладали в Університеті Св. Володимира, при цьому у своїх підходах поділяли теїстичну позицію, так само

² "Функцію академічної філософії відносно філософського знання, - зауважує М. Ткачук, - можна було б визначити як *інтегративно-комунікативну*. На сьогодні філософське знання, накопичене людством, значно перебільшує можливості його осягнення навіть найнаполегливішою і найдопитливішою людиною. Спроби відкрити щось поза цим масивом філософських знань приречені на "відкриття велосипеду". Без аналізу і систематизації вже отриманих здобутків, без тієї копійної роботи, що її здійснює історико-філософська наука як найважливіша складова академічної філософії, важко уявити собі спосіб існування філософської спільноти в єдиному комунікативному просторі. Саме завдяки академічній філософії, в межах якої здійснюються історико-філософські дослідження, готуються до друку й перекладаються філософські тексти, створюються умови діалогу філософських культур, вчень, ідей. Академічна філософія виступає, таким чином, тим посередником, завдяки якому забезпечується спадкоємність філософського розвитку" [10, с. 57].

й викладачі університету, які мали відношення до релігійної філософії, - П. Светлов, М. Поснов, М. Боголюбов, - були вихованцями інших духовних академій та відстоювали ідеали християнського віровчення. *Інституційно-відмінні, але світоглядно-спільні* підходи цих учених дають можливість розглядати їх як виразників єдиної київської традиції теїстичного філософування.

Не менш вагомими видаються джерелознавчі аспекти дослідження доробку київської духовно-академічної філософії XIX - початку XX століття та ті проблеми, які з ними пов'язані. Оптимальним підходом до вивчення історико-філософського матеріалу є *концептуалізація*, тобто створення власних оригінальних концепцій, у яких систематизується філософське знання за тією чи іншою ознакою (підставою). Вибір принципу концептуалізації філософських знань безпосередньо залежить від конкретного завдання, яке ставит перед собою дослідник. Удаючись до концептуалізації, учений завжди звертається до джерел. На початку він *систематизує, класифікує* інформацію філософських джерел, намагається відстежити *логічні зв'язки* між її елементами. Потім на підставі придбаного знання, на підставі власного досвіду філософствування та мети дослідження він будує нові концепції, що пояснюють суть того або іншого історико-філософського явища, процесу. Тобто *вивчення філософської думки в її минулому здійснюється в два етапи: джерелознавче та історико-філософське дослідження*. Одним із перших, хто на належному методологічному рівні усвідомив значення джерелознавчої роботи з матеріалами київських академічних учених, була М. Ткачук [9, с. 162-179]. Сьогодні потрібно вдосконалювати джерелознавчі методи роботи з текстами, попередньо здійснивши відповідну класифікацію наявного матеріалу відповідно до поставленої мети та завдань дослідження. Виокремлюють такі групи джерел: *первинний ряд* - (1) рукописні, що зберігаються в Інституті рукопису НБУВ, та надруковані матеріали з творів київських академічних філософів, у яких викладені їхні погляди, (2) праці, де відтворені процеси становлення та функціонування київського академічного середовища (наприклад, В. Аскоченського, І. Малишевського, С. Голубева, Ф. Титова, В. Шульгіна та ін.) та загальноосвітнього контексту доби (І. Чистовича, П. Знаменського, О. Котовича, Б. Тітлінова та ін.), (3) архівні джерела з історії Київської духовної академії та Університету Св. Володимира, що зберігаються в Центральному державному історичному архіві України в м. Києві, Державному архіві м. Києва, Інституті рукопису та інших установах подібного типу, (4) масив дореволюційних періодичних видань від 1837 р., коли почав видаватися журнал "Воскресное чтение", і закінчуючи 1917-1918 рр. (особливо такі як "Труды Киевской духовной академии" та "Университетские известия"); *вторинний ряд* - (5) труды "класиків" історії російської філософії (О. Введенського, Е. Радлова, Г. Шпета, В. Зенковського, М. Лосського та ін.), (6) окремим блоком слід виділити компендіум праць радянського періоду 50-80-х рр. XX ст., у яких давалася оцінка як феномена професійної філософії взагалі, так і в окремих регіонах зокрема, (7) історико-філософські дослідження спадщини академічної філософії в період 90-х рр. XX - перше десятиліття XXI століття (дисертації, монографії, перевидання праць академічних учених, опублікування рукописів, статті тощо). Окрім цього, до джерелознавчого аспекту дослідження київської академічної культури повинні бути відне-

сені роботи з історії суспільно-політичного та церковного життя України цього періоду (тогочасні та сучасні), матеріали з вивчення феномена академізму в загальноєвропейському контексті, документи, які б відтворювали загальну картину розвитку освіти та місце в ній "духовних шкіл" тощо. Укладання такої класифікації джерел повинно містити важливі *теоретичні принципи*, наперед задані в дослідженні, оскільки саме тоді можна вести мову не про емпіричну, а *філософську історіографію* в системі історико-філософського пізнання.

На сучасному етапі одним із пріоритетних завдань є комплексний підхід у вивченні релігійно-філософського доробку представників "київського кола" XIX - початку XX століття, у якому взаємодоповнюючу роль відіграють як розробка відповідного теоретико-методологічного інструментарію, так і формування ґрунтовної джерельної бази. Дослідникам, які працюють над цією тематикою, час оговтатись від "методологічного похмілля", не варто робити завчасних декларативних висновків без належної їх емпіричної перевірки. Залишимо позаду ідеологічні пересуди та вигукнемо "Уперед до джерел!".

Отже, сформулюємо такі **ВИСНОВКИ**: 1) вивчення творчого доробку речників "київського кола" академічної філософії неможливе без належного рівня проблематизації та актуалізації цієї тематики, 2) застосування ефективного методологічного інструментарію, який, на нашу думку, повинен розкривати культурологіку історико-філософської думки, пульс життя філософської індивідуальності, її "творчу лабораторію духу", 3) ведення ґрунтовної джерелознавчої роботи, яка має полягати в "гонитві за фактами", що руйнуватимуть пустопорожні припущення, які породжують чергові "міфологеми" в історії філософії України XIX - початку XX століття.

ЛІТЕРАТУРА:

- Бахтин М. М. Проблемы поэтики Достоевского / М. М. Бахтин. - М. : Сов. Россия, 1979. - 318 с.
- Акты и документы, относящиеся к истории Киевской академии. - Отд. III. (1796-1869). - Т. IV (1813-1819). - К. : Типография И. И. Чоколова, 1913. - XCVIII. - 944 с.
- Глубоковский Н. Н. Русская богословская наука в её историческом развитии / Н. Н. Глубоковский. - М. : Изд-во Свято-Владимирского братства, 2002. - 190 с.
- Горський В. С. До питання про ідентичність історії філософії як науки / В. С. Горський // Наукові записки НаУКМА. - К. : Вид. дім "КМ Академія", 2004. - Т. 25. Філософія і релігієзнавство. - С. 3-7.
- Дайсон Ф. Новаторство в физике / Ф. Дайсон ; [пер. с англ.] // Над чем думают физики. - 1963. - Вып. 2. - Элементарные частицы. - С. 90-103.
- Люббе Г. Историческая идентичность / Г. Люббе ; [пер. с нем.] // Вопросы философии. - 1994. - № 4. - С. 108-113.
- Могиланський історико-філософський семінар / [відп. ред. і упоряд. Ткачук М. Л.]. - К. : Вид. дім "Києво-Могилянська академія", 2006. - Вип. 1: 2003-2005. - 175 с.
- Титов Ф. И. Киевская духовная Академия в ее трехвековом прошлом и в 1911-1912 учебном году / Ф. И. Титов. - К., 1913.
- Ткачук М. Л. Київська академічна філософія XIX - початку XX ст.: методологічні проблеми дослідження / М. Л. Ткачук. - К. : ЗАТ "ВІПОЛ", 2000. - 248 с.
- Ткачук М. Л. Академічна філософія як феномен / М. Л. Ткачук // Наукові записки НаУКМА. - 2000. - Т. 18. - Сер. Філософія та релігієзнавство. - С. 52-58.

I. Pecherans'kyj

STATE AND PROSPECTS OF RESEARCH OF RELIGIOUS AND PHILOSOPHICAL HERITAGE OF KYIV SPIRITUAL AND ACADEMIC THOUGHT IN XIX – BEGINNING OF XX CENTURY

Main problem vectors of studying and presenting of religious and philosophical heritage of Kyiv spiritual and academic thought in XIX-beginning of XX century are conceptually traced. Attention is accented on using of culturological approach which in author's opinion permits to open not only proper source base during research of this topic but to avoid prevalent theoretical and methodological mistakes which often happen in modern historical and philosophical explorations. It is exposed that specificity of spiritual and academic type of philosophizing of "Kyiv circle" representatives is in phenomenon of faith and mind which regulates and arguments their creative researches.

Key words: *Kyiv spiritual and academic thought of XIX-beginning of XX century, religious philosophy, culturological approach, problem of faith and mind*

© I. Печеранський
Надійшла до редакції 29.09.2010

УДК 296.4

**МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ
СТРУКТУРИ ІУДАЇЗМУ****ЗОЯ ШВЕД,**

*кандидат філософських наук, асистент кафедри релігієзнавства
Київського національного університету ім. Т. Шевченка*

Стаття присвячена актуальному питанню розробки та використання методологічних засад релігієзнавства при вивченні предметного поля конфесіології релігії. Проаналізовано основні елементи релігійного комплексу іудаїзму як конфесійного вияву релігії. З'ясовано основний зміст національно визначальних особливостей іудаїзму.

Ключові слова: *конфесіологія, релігійний комплекс, національна релігія, іудаїзм.*

Постановка проблеми та стан її вивчення. Актуальність розробки теми методологічних основ вивчення релігії пов'язане зі сталим розвитком конфесіології релігії як одного з основних напрямків сучасного вітчизняного релігієзнавства. Це засвідчується значною кількістю наукових публікацій, які виходять в Україні. Так, наприклад, реалізуючи планову тему "Процес конфесіоналізації релігії: закономірності й прогнози (український і світовий контекст)", відділення релігієзнавства Інституту філософії НАН України видало колективну монографію, у якій висвітлюються питання конфесійних проявів релігії як у її історичній перспективі, так і з виокремленням та обґрунтуванням тих закономірностей, що супроводжують означений процес [1]. На нашу думку, саме формулювання "конфесіологія релігії" може бути уточнене, адже ніякої іншої конфесіології, окрім релігії, не може бути, але ми будемо вживати цей термін з огляду на його загальну прийнятність.

Провідні українські спеціалісти з питань періодизації релігії (А. Колодний, О. Уткін, Л. Філіпович, П. Яроцький) зазначають, що взаємозв'язок національного (народного) та релігійного відтворює єдність суспільно-історичної та культурної спадковості, яка

уособлюється в різних формах релігії. У цьому аспекті вивчення іудаїзму як "конфесійного вияву" релігії дозволить виявити ті його риси та характеристики, якими цей релігійний феномен впливав на процес релігієнезу в цілому.

Стан розробленості тем, присвячених вивченню єврейської релігійної традиції (іудаїзму), є значним. Цілий напрямок - іудаїка - зосереджує свою увагу саме на цьому вияві єврейської культури та традиції, одночасно залучаючи його до більш широкого об'єкту культурологічних проблем, які розв'язуються цією наукою. Останні дослідження з окресленої теми, які мають суто академічний характер, висвітлюють різноманітні аспекти антропології (окремі роботи М. Поповича, М. Феллера), біблієзнавства (С. Головащенко, О. Ліфшиц, О. Хамрай), історії (Я. Двейк, К. Гатальська), теології (Л. Батнітський, В. Малахов).

Об'єктом нашого дослідження виступає іудаїзм як конфесійний вияв релігії, а предметом національна релігія євреїв як така система поглядів, яка зумовлює національну своєрідність цього релігійного комплексу, його погляди-віровчення та діяльність-культ.

Метою роботи є обґрунтування необхідності побу-

№ 6 (106) жовтень 2010 р.